

วัดจิตของตน

พระธรรมเทศนาของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

วัดป่าอุดมสมพร สกลนคร

นิตยสารธรรมจักษุ ปีที่ ๘๒ ฉบับที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

เรามาประชุมนี้ ประชุมทั้งในทั้งนอก เข้าถึงวัดแล้วให้พากันวัดจิตของเรา มันอยู่ในวัดหรือนอกวัด วัดเพื่อเหตุใด นี่แหละ เราอาศัยพุทธศาสนา ศาสนานี้เป็นเครื่องแก้ทุกข์และดับทุกข์

พระพุทธเจ้าท่านบัญญัติศาสนาในพุทธบริษัททั้ง ๔ นี่แหละ ไม่ได้บัญญัติในที่อื่น บริษัททั้ง ๔ คืออะไร ภิกษุ ภิกษุณี แต่เวลานี้ภิกษุณีไม่มีแล้ว มีแต่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา สี่เหล่านี้แหละศาสนาจะเจริญได้ก็อาศัยเหล่านี้ ศาสนาจะเสื่อมก็อาศัยเหล่านี้ เสื่อมเพราะเหตุใด เราไม่ประพฤตินิวัฏฐิตะเนื่องในคุณพระพุทธเจ้า เราไม่มีความเคารพ ในคุณพระธรรมก็ไม่เคารพ ในคุณพระอริยสงฆ์ก็ไม่เคารพ ในทานก็ไม่มีความเคารพ ในศีลก็ไม่มีความเคารพ ในภาวนาก็ไม่มีความเคารพ ในปฏิสังขาร การต้อนรับซึ่งกันและกันก็ไม่มีความเคารพ เมื่อเราไม่มีความเคารพในเจ็ดสถานนี้จึงเป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อม ถ้าพวกเรายังมีความเคารพในเจ็ดสถานนี้แล้ว ศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นไป ท่านบัญญัติศาสนาในพระไตรปิฎกในพระอภิธรรมท่านไม่ได้บัญญัติอื่น เราทั้งหลายว่าบางคนที่ไม่ได้เรียนบัญญัติ ให้รู้จักบัญญัติ

ท่านบัญญัติธรรมวินัย ท่านว่า ๑ บัญญัติโย ชนธบัญญัติ อายตนะบัญญัติ ธาตุบัญญัติ อินทริยบัญญัติ บุคคลบัญญัติ นี่ท่านบัญญัติศาสนาไว้อย่างนี้ นี่ท่านวางไว้ให้พากันถึงรู้ถึงเข้าใจ ชนธบัญญัติ คือท่านบัญญัติในเบญจขันธ์ เคยอธิบายไปแล้ว คือบัญญัติในรูป บัญญัติในเวทนา สัญญา สังขารวิญญูณ เราก็โน้มคู้ รู้อยู่ไหนเล่า คือนั่งอยู่นี่แหละ เรียกว่ารูปขันธ์ ที่บัญญัติตรงขันธ์เพื่อเหตุใด เพื่อให้รู้จักสิ่งเหล่านี้ เป็นอยู่อย่างไร มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ มันดีหรือมันชั่ว เวทนาขันธ์เล่า ทุกขเวทนา สุขเวทนา อุเบกขาเวทนาเราก็ลองคู้ ตรงนี้แหละท่านบัญญัติ สัญญาขันธ์ความสำคัญมันหมายความว่าความจำโน้นจำนี้ ท่านบัญญัติไว้ตรงนี้ สังขารขันธ์ ความปรุงแต่ง คู้ เวลานี้เราปรุงเป็นกุศลหรืออกุศล ให้พึงรู้ พึงเห็น ไม่ใช่ว่าฟ้าอากาศปรุงเป็นกุศลอกุศลเราจะรู้ยังงี้เล่า รวมเป็นสั้น ๆ แล้วคือ ใจเราดี มีความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจ นี่เรียกว่า

กุศลธรรม นำความสุขความสบายเย็นออกเย็นใจ นี่เรียกว่ากุศลธรรม นำความสุขความ
เจริญมาให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า อกุศลธรรม จิตไม่ดี จิตทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน
ธรรมนี้ นำสัตว์ทั้งหลายตกทุกข์ได้ยาก ให้ฉิบหายในปัจจุบันและเบื้องหน้า นี่เป็นอย่างนี้
วิญญูชนันต์เล่า วิญญูชนันต์เป็นผู้รู้ และจะได้ไปปฏิสนธิในสิ่งที่เราได้ปรุงแต่งไว้นี้ละ
กรรมเหล่านี้ นำไปตกแต่ง ไม่มีใครตกแต่งให้เรา ธรรมนำมาเอง

ธรรมมันอยู่ตรงนี้ จะเรียนธรรมจะรู้ธรรมให้มาดูตรงนี้ มาดูรูป ดูเวทนา ดูสัญญา
ดูสังขาร ดูวิญญูชนันต์ ให้พิจารณารูปนั้นละ เพราะเหตุใด ท่านว่ามันหลงรูป รูปนี้มีอะไร
จึงพากันหลงหนักหนา พระพุทธเจ้าจึงได้วางไว้ให้พิจารณารูปนี้ละ อายตนะปัญญัตติ
นั่นเป็นบ่อเกิดแห่งดีและชั่ว อายตนะภายใน ภายในนอก อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ของเรา ภายในนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ สิ่งเหล่านี้ ก็อยู่
ในรูปนี้แหละ ธาตุปัญญัตติ ปัญญัตติธาตุ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟมาประชุมกันเข้า
เรียกว่าตัวตน สัตว์บุคคลเราเขาเมื่อเป็นเช่นนี้ เราต้องมาพิจารณาในรูปนี้ ตั้งสติเพ่งดูรูป
อันนี้ ดูเพราะเหตุใด เพื่อไม่ให้หลง เมื่อเราเห็นแล้วไม่หลงรูปอันนี้จึงว่า รู้จัก นะ รู้จัก
โม หัวใจตัวเรามันจึงรักษาได้ แต่เวลานี้เราไม่รู้จัก นะ รู้จัก โม

นะโม คือความน้อมนึ้ก นะ คือความน้อม เราน้อมอะไร อันนั้นคือ ดินและน้ำ
อธิบายเรื่อง นะ แล้วมันไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่เราไม่ใช่เขา
วานนี้ (ดูจากโรวาท ๑๓) ไม่ได้อธิบาย นะ อธิบายแต่ โม ก็อะไร

นะ นั่น นะ แปลว่าไม่ใช่ ปิดตั้ง น้ำดี ดูชี้ น้ำดีอยู่ที่ไหนละ มันเป็นคนหรือเป็น
ผู้หญิงผู้ชาย เรียกว่า น้ำดี เสมหะ น้ำเสลดเล่า นี่เป็นคนหรือเป็นอะไร อยู่ที่ไหนละ บ/พ
โพ น้ำเหลือง นี่เป็นบุคคลหรืออะไร โลหิตัง น้ำเลือด เลือดละมันเป็นคนหรือเป็นอะไร
มันเป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชายเสโท น้ำเหลืองนี้ละ เมโท น้ำมันข้น อัสนุ น้ำตา วสา น้ำมัน
เหลว เขโพ น้ำลาย สิงฆานิกา น้ำมูก ลลิกา น้ำไขข้อ มุตตัง น้ำมูตร สิ่งเหล่านี้เป็นคน
หรืออะไร เป็นของเอาหรือของทิ้ง นี่แหละจึงเรียกว่า นะ แปลว่าไม่ใช่คน เป็นของทิ้ง
ทั้งหมด หรือใคร เก็บไว้ สิ่งเหล่านี้อยู่ที่ไหนละ นี่แหละ ให้พากันพิจารณา มันจึงจะละซึ่ง
กามารมณ์ได้ รูปารมณ์ได้ ถ้าเรามาเห็นอย่างนี้แล้ว ให้พากันเพ่งเล็งดู สิ่งเหล่านี้ให้มันรู้
มันเห็น หมดสงสัย สิ่งเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่ตัวของเรา เรามาถืออันนี้แหละมาเป็นตัว
เป็นตน

เมื่อได้อธิบายให้ฟังอย่างนี้แล้ว ให้เขานั่งฟังดู เอาเข้าที่นั่น ฟังดูให้มันรู้มันเห็น อธิบายให้ฟังแล้ว ท่านเทศน์มานานแล้ว สมเด็จพระเจ้าท่านก็เทศน์อยู่วันยังค่ำคืนยังรุ่ง อาตมานะเป็นคนป่า เทศน์ไม่ดี ไม่ได้เรียนมาก เรื่องบัญญัติเหล่านี้ เอ้า ลงมือทำ ถ้าไม่ทำก็ไม่เห็น เอ้านั่งให้สบายสบายนี้แหละ ให้รู้จักชั้นศาสนา แก่นศาสนา ท่านบัญญัติไว้ตรงนี้ ท่านไม่ได้บัญญัติที่อื่น

ที่เราท่านทั้งหลายได้มาที่นี้ในวันนี้ก็คือสมเด็จพระเจ้าท่านห่วงประเทศชาติของเรา ท่านก็แผ่กุศลถวายมหาพิตร พวกเราทั้งหลายก็ต้องการให้ประเทศของเราอยู่เย็นเป็นสุข ให้ประเทศของเรายั่งยืนถาวรและความเจริญในปัจจุบัน และ เบื้องหน้า

นี้เราต้องฟังดูซิ ประเทศชาติก็เกิดจากตัวของพวกเรา ศาสนาจะเสื่อมเป็นยังไง ศาสนาเจริญเป็นยังไง ศาสนาจะเจริญได้คือเรามาทำกันยังงี้แหละ เข้าถึงคุณพระพุทธ เข้าถึงคุณพระธรรม เข้าถึงคุณพระสงฆ์ เข้าถึงคุณพระพุทธเจ้า คือเข้าถึงพุทธะ คือความรู้นี้แหละ เราวางกายให้สบายแล้ว เราระลึกถึงความรู้ของเรา ถ้าเราไม่รู้จักที่อยู่พุทธะ คือความรู้ ก็คว้ามันรู้ตรงไหนล่ะ

ในเบื้องต้นให้นึกถึงคำบริกรรมเสียก่อน ผู้ที่เคยแล้วก็ดี ผู้ที่ยังไม่เคยก็ดี ให้ระลึกว่าพระพุทธเจ้าอยู่ในใจ พระธรรมอยู่ในใจ พระอริยสงฆ์สาวกอยู่ในใจ เชื่อมมันอย่างนั้น แล้วจึงระลึกคำบริกรรมภาวนาว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ สามหนแล้ว รวมเอาแต่พุทโธ พุทโธ คำเดียว หลับตาจับปากเสีย ลึกก็ไม่กระตุกกระดิก ให้ระลึกอยู่ในใจรู้ว่า พุทโธ ความรู้สึกอยู่ตรงไหน แล้วตั้งสติไว้ตรงนั้นตาเราก็จับดูตรงนั้น หูก็ลงไปฟังที่รู้สึกอยู่นั้น

นี้แหละเราจะรู้จักว่าศาสนามันเสื่อม ศาสนามันเจริญ ศาสนามันเสื่อมเป็นยังไง คือจิตของเราไม่ได้เจริญอิทธิบาทและไม่เจริญในศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักพุทธศาสนา นี่เรื่องมันเป็นยังงี้ ศีลนี้เป็นหลักพุทธศาสนา เราดูซิ ศีลคืออะไร ในบาลีท่านว่า อาทิกัลยาณัง มัชฌกัลยาณัง ปรีโยสานกัลยาณัง

กัลยา คือความงาม งามในเบื้องต้น งามท่ามกลาง งามในที่สุด งามเบื้องต้นคืออะไรล่ะ เป็นผู้มืศีล อะไรเป็นศีลล่ะ ท่านบอกว่าสำรวจกาย วาจาใจให้เรียบร้อย ดูซิ กายเราเรียบร้อย วาจาเราเรียบร้อย ใจเราเรียบร้อย ไม่ได้ทำโทษน้อยใหญ่ทางกายทางใจแล้ว นี่จึงได้เป็นผู้มืศีล

ศีลแปลว่าความปกติกายปกติใจ เดียวนี้ใจเรามันปกติหรือยัง มันปกติ มันเป็นอย่างนี้ มันก็ไม่พิกลพิกการ มันไม่ทะเยอทะยาน กายของเราปกติมันก็ไม่พิกลพิกการ ให้พิจารณาดูซิ ทำจิตเป็นปกติ สติลา เหมือนกับก้อนหิน เหมือนกะหินลมพัดมาทุกทิศทั้งสี่ มันก็ไม่หวั่นไหว ตอนนี้เราก็อำใจเหมือนกับก้อนหิน ใครจะว่ายังงี้ก็ตาม ดีชั่วไม่เป็นเหมือนเขาว่า ให้ดูซิ เมื่อเราไม่ดีแล้วเขาจะว่าดี มันก็ไม่ดีดั่งกับเขาว่า มันดีแล้ว เขาว่าไม่ดี มันก็ไม่เป็นเหมือนเขาว่า เราก็ดูซิ ให้มันเห็นซี้ นี่แหละ จิตเราเป็นศีลเรารู้จัก คืออธิบายมาแล้วนั้น ให้พากันฟังรู้ฟังเข้าใจ

ทีนี้ **สมาธิ** งามท่ามกลางคือ สมาธิ เราก็ดั้งจิตตั้งมั่น ทีนี้จิตเราตั้งหรือไม่ตั้ง มันเอนเอียงไปทางไหน มันข้องตรงไหน มันคาตรงไหนเราได้แต่ว่า สมาธิคือจิตตั้งมั่น ลองตั้งดูซิ มันตั้งหรือไม่ตั้ง มันตั้งนั้นเป็นยังงี้ละ มันก็ไม่เอนเอียงไปหาความรักความชัง ไม่หลงในรูป ในเสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ทั้งหลายต่างๆ เมื่อมันตั้ง สิ่งใดเกิดขึ้น เราก็ดับ นี่มันจึงเข้าถึงสมาธิ จิตตั้งมั่น เมื่อจิตสงบตั้งมั่นแล้ว มันก็ใส นี่แหละ สมถกรรมฐาน ให้รู้จักสมถะ คือทำจิตให้สงบภายใน

เมื่อจิตเราสงบภายในแล้ว อุปมาเหมือนน้ำสงบ น้ำสงบมันก็ใส ใสแล้วก็มองเห็น เหตุ มองเห็นผล มองเห็นบุญกุศล มองเห็นสุข มองเห็นทุกข์ มองเห็นดี มองเห็นชั่ว มันสงบแล้ว อันนี้จิตของเราสงบแล้วพอมันจะออกข้างซ้าย หรือจะออกข้างขวา ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน ข้างล่าง เรารู้ จิตว่ามันตั้ง นี่ เพ่งเล็งตั้งสติอยู่ตรงนี้ นี่แหละให้ฟังรู้ฟังเข้าใจต่อไปการที่ทำสมาธิ

อันนี้เมื่อจิตของเราเห็นแล้วอย่างนี้ เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังขารทั้งหลาย และมันจะไ้เกิด **ปัญญา** ความรอบรู้ในกองสังขาร ใครเป็นผู้ปรุง ใครเป็นผู้แต่ง ไม่ใช่อันอื่นปรุงแต่ง กายสังขาร จิตสังขาร นี่แหละ ปรุงแต่งขึ้นจากจิตของเรา นี่แหละ มันจึงได้เกิดเป็น **วิปัสสนา** ขึ้นต่อไปของสมถะ

เดี๋ยวนี้คนทั้งหลายว่าทั่ววิปัสสนา ๆ ได้ แต่ว่าไม่รู้จักว่าวิปัสสนามันเป็นอย่างนี้ นี่สมถะเป็นบาทของวิปัสสนา คือเมื่อจิตสงบแล้ว มาเห็นที่เกิดแห่งสังขาร แล้วก็เห็นที่ดับแห่งสังขารนี่แหละ มันเป็นอย่างนี้ ให้พากันรู้ เดียวนี้เราไม่รู้ว่าจะไร่มันเกิดจากไหน ไม่รู้จักที่เกิดและไม่รู้จักที่ดับ มันจะเป็นวิปัสสนาได้ยังงี้ละ

วิปัสสนา คือเมื่อจิตเราสงบแล้วก็เห็นที่เกิดแห่งสังขาร โอ เกิดจากจิตของเรา เรา ก็ดับสังขารที่จิตของเรา ก็ดับได้เพราะเหตุใด เราเห็นโทษแห่งสังขาร เห็นภัยแห่งสังขารทั้งหลาย เห็นทุกข์แห่งสังขารทั้งหลาย นี่มันจะดับได้ก็ตรงนี้ เมื่อเป็นทุกข์เห็นโทษแล้ว มันก็ตัด จึงเรียกว่าเป็นวิปัสสนา ความรู้แจ้งเห็นจริง เห็นสัจธรรม สัจจะ ของจริงคืออะไรเล่า

เมื่อมีสังขารความปรุงแต่งขึ้นแล้วมันก็เกิด มันหลง เมื่อมันหลงท่านจึงว่า **อวิชชาปัจจัย** สังขาร **สังขารปัจจัย** **วิญญาณัง** มันเป็นอย่างนี้หน่า เมื่ออวิชชาความหลงมีแล้ว มันเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดวิญญาณ เป็นยังี้ วิญญาณมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดนามรูป รูปมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดอายตนะ อายตนะมีแล้ว ก็ปัจจัยให้เกิดผัสสะความกระทบถูกต้อง เมื่อผัสสะมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดเวทนา เมื่อเวทนามีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดตัณหา ความทะเยอทะยาน ตัณหามีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดอุปาทานการยึดถือ นี่ ให้พิจารณาอย่างนี้ อุปาทานมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดภพ คือเข้าไปตั้งภพมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดชาติ ความเกิด ชาติมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดชรา ชรามีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดพยาธิ พยาธมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดมรณะ คือความตาย มรณะมีแล้วก็ปัจจัยให้เกิดทุกข์ นี่ พระพุทธเจ้าจึงให้พิจารณาในปฏิจกสมุปบาท เป็นเครื่องข้ออยู่

เหตุนี้ท่านจึงว่าทุกข์ควรกำหนด ควรพิจารณา ไปลงสมุทัย เราทั้งหลายก็รู้จักเรื่องสมุทัย สัตว์ทั้งหลายจมอยู่ในมหาสมุทร เป็นเหยื่อปลาทั้งหมด เรื่องเป็นอย่างนั้น ปาโป ปาปิง จมในมหาสมุทร คือหลงสมมติ นี่พระพุทธเจ้าท่านค้นแล้ว ว่าทุกข์มันมาจากไหน ท่านค้นทวนกระแส แนะทีแรกท่านพิจารณาว่าทุกข์มันมาจากไหน อะไรเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากความเจ็บไข้ได้พยาธิอาพาธโรค สิ่งเหล่านี้มันมาจากไหน พยาธิทั้งหลายเหล่านั้นมาจากชรา ความเฒ่าแก่ ความชำรุดทรุดโทรม อันนี้ความชำรุดทรุดโทรมมาจากไหนเล่า มาจากชาติ คือความเกิด เกิดมาจากไหน มันมาจากภพ ภพคือเข้าไปตั้ง ภพนั้นมันมาจากไหนเล่า เออ ท่านพิจารณา มาจากอุปาทานการยึดถือ ถ้าเรายึดถือที่ไหน เราก็ไปตั้งภพที่นั่น ให้อูฐี่ ภพของเราน้อย ๆ ใหญ่ ๆ ภพมาจากอุปาทาน อุปาทานมาจากไหนเล่า มาจากตัณหาความทะเยอทะยานตัณหานั้นมาจากไหน มาจากเวทนา มันมีทุกข์เวทนา สุขเวทนา เวทนาเหล่านี้มาจากไหนเล่ามาจากผัสสะความกระทบถูกต้อง ผัสสะมาจากไหนเล่า มาจากอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจเหล่านี้ อายตนะมาจากไหน

เล่า มาจากรูป รูปนั้นอะไรเป็นเหตุปัจจัยมา มาจากวิญญาณ ปฏิสนธิวิญญาณ วิญญาณ นั้นมาจากไหนเล่า มาจากสังขาร ความปรุงแต่ง สังขารมาจากไหนเล่ามาจากอวิชชา

นี่ท่านค้นมาจบตรงนี้ จึงว่า อวิชชาปัจจัยาสังขาร เราต้องเรียนไปถึงอวิชชา ใคร ๆ ก็ไปหลงแต่อวิชชา เราไม่ได้โอปะนะยโก ใครมันเป็นผู้รู้ว่าอวิชชา เราไม่ได้ระลึกถึง มันมีผู้รู้อยู่จึงรู้ว่าอวิชชา ต้องทำให้มันแจ้งจริงในตัวของเรา นี่แหละเป็นข้อปฏิบัติ

เพราะฉะนั้นให้พากันฟังรู้ฟังเข้าใจ อย่าหลง เรานั่งอยู่เดี๋ยวนี้ เราหลงอะไร นี่ หละ ให้รู้จักพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญขึ้นก็อาศัยเราประพฤติปฏิบัติ เรากระทำอย่างนี้ มันก็เจริญได้ เมื่อเราไม่ประพฤติไม่ปฏิบัติ ศาสนาก็เสื่อม เรื่องเป็นอย่างนั้นไม่ได้เสื่อม จากไหน เสื่อมจากตัวบุคคล คือคนไม่ประพฤติ คนไม่กระทำ เดียวนี้บางคนว่าพระ อรหัตต์ อรหันต์ก็ไม่มี พระโสดา สกิทาคา อนาคาก็ไม่มี จะมีได้ยังงี้ ของคนไม่กระทำ ของคนไม่ปฏิบัติ ของคนไม่ได้ขัดได้เกลาและของเราไม่ได้ประพฤติ ไม่ได้ดู เนอะ เรื่อง มันเป็นอย่างงี้

เมื่อเราได้ยินได้ฟังแล้ว โอปะนะยโก คูชี้ว่าพระโสดาอยู่ที่ไหน ตำราท่านบอกไว้ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เนอะ ก็ท่านนี้ ผู้อื่นนี้ เมื่อใครรู้อันนี้แล้ว คนนั้น และข้ามรรคในเบื้องต้น จะได้เป็นพระโสดา สักกายทิฐิ เดียวนี้เรามาถือตัวตน เมื่อเรา พิจารณาดังอธิบายมาในเบื้องต้น มันไม่เป็นตัวเป็นตนแล้ว มันก็ละทิฐิ ละมานะอหังการ ความเมาเมัว ถือว่าเป็นตัวเป็นตน เมื่อไม่ถือ จิตมันก็ละก็วาง วิจิกิจฉา สงสัยว่าจะดี ยังงั้นยังงี้ เราก็เห็นแล้ว จมูกของเรา น้ำลาย เลือดของเรา ดังที่อธิบายมานั้น จะสงสัย อะไรอีกละ มันดีหรือมันชั่วละ อธิบายมาแล้ว คูชี้ เฟ่งคูชี้ โลหิตัง แปลว่าน้ำเลือด เฟ่งคูชี้ กสสิน กสสินแปลว่าความเพ่ง เลือดสีแดง เฟ่งคูชี้ เลือดของคน ของตนและของบุคคลอื่น มันเป็นอย่างงี้ เฟ่งคู มันจะละได้หรือไม่ได้ เมื่อเห็นเลือดเป็นอย่างงั้นแล้วใครจะเอาละ ใคร ต้องการละ เอ้า คูชี้ เลือดของเรา เฟ่งกสสินชี เป็นอสุกะ กสสิน เฟ่งให้มันเห็น เห็นแล้วจิต ของเราจะไม่มี ความสงสัย มันจะถอนสักกายทิฐิได้ มันจะไม่เป็นสีลัพพตความลุ่มคล้ำ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ที่อื่นที่ไกล มันประจําใจของเรา อยู่สุขทุกข์ทั้งหลาย นี่ พุทธ ศาสนาให้พากันรู้จัก

หากภิกษุสามเณรบวชเข้ามาแล้วก็เล่าเรียนศึกษา ตำราวมสิกขาวินัยของตน เรียบร้อย รู้จักแล้วศีลของเราก็ ๒๒๗ เณรก็ศีล ๑๐ ข้อ งคเว็นเราสำรวจอย่างนี้ศาสนามัน

ก็เจริญรุ่งเรือง เคี้ยวเนื้อมันไม่เป็นเช่นนั้นซึ่ง ศาสนามันเลยเสื่อมเสีย คนทั้งหลายจึงดูหมิ่น ศาสนา ดูถูกศาสนา เพราะเราไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา มีแต่ศิโรตม์โดนกับฟ้าเหลือง ว่าเป็นพระเท่านั้นข้อวัตรข้อปฏิบัติเป็นยังงี้ ดูซิ ท่านห้ามอะไรเราทั้งหลายก็ได้บวชแล้ว ได้ศึกษามาแล้วพระพุทธเจ้าท่านได้สอนไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง ศีล ๒๒๗ ให้งดเว้น ท่านสอนไว้ นุ่งห่มท่านก็สอน นั่งนอน ท่านก็สอน เดินยืนท่านก็สอน ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเชพะท่านก็สอน พระพุทธเจ้าจนคำข้าวท่านก็สอน เอาข้าวเข้าปากท่านก็สอน นี่ความละเอียดของท่าน ต้องการความสวความงาม ความสำรวมระวัง นี่เป็นอย่างนี้

ทีนี้อุบาสกอุบาสิกาที่ดี ท่านก็สอนให้ถึงพระไตรสรณคมน์ คือเอาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่ง ที่ระลึก ที่กราบที่ไหว้ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะได้ จึงว่า นัตถิมะ สะระณัง อัญญัง ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มีนอกจากพระพุทธเจ้าแล้ว เป็นยังงั้นหรือ ถ้าเราไม่ถืออย่างงั้นแล้ว พระไตรสรณคมน์ของเราก็เศร้าหมอง เจ้าของเป็นบาป ขาดจากพระพุทธศาสนา เหตุนั้น ให้ฟังรู้ ฟังเข้าใจต่อไป

ผู้ปฏิบัติศาสนาอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ท่านไม่ต้องหาเมื่อหาวันหาฤกษ์ยาม ทำการทำงานต้องหาเมื่อหาวัน ไม่ใช่วันนั้นไม่ดี วันนี้ไม่ดี วันนั้นไม่ได้ทำอะไรแก่คน วันดีทำไมคนตายละวันไม่ดีทำไมคนยังเกิด ในเจ็ดวัน อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสฯ ศุกร์ เสาร์ นี่ ทำไมมันมีเท่านี้ คือสมมุติว่าเราจะทำการงานสิ่งใดพร้อมเพรียงกันหรือยัง เขาหาวันพร้อมเพรียงกัน จะเอาวันไหนเวลาไหน นัดกันพร้อมเพรียงกัน ถ้าพร้อมกันแล้วละ วันนั้นนั่นแหละดี ให้หาวันอย่างนี้ ถ้าวันใดยังไม่ได้พร้อมกัน อย่าเพ้อทำ จะแต่งงานแต่งงานกัน หรือจะปลูกบ้านปลูกช่องดีกร้านอาคารก็ตามให้รู้ไว้ คือวันไหนมันพร้อมกันแล้วเรียบร้อยแล้ว ทำได้ ขึ้นได้ ถ้ายังไม่พร้อมแล้ว มันขัดข้อง เรียกว่าวันไม่ดี เขาหาวันอย่างนี้หรือ ให้เข้าใจซิ อธิบายย่อ ๆ ให้ฟังนี้แหละ ให้ละเว้นเหล่านี้

แล้วดูว่าดวงดี ดวงไม่ดี คนโกหกหลอกลวงกันให้วุ่นวายเดือดร้อน ในพระพุทธศาสนาดวงก็ดูซิ มันไม่ได้มาจากฟ้าอากาศ ให้ดู ดวงดีแล้วเดี๋ยวนี้ ดวงดีมันเป็นยังงี้ ดวงดีรวมมาสั้น ๆ คือใจเราดี มีความสุขความสบาย เมื่อใจเราสุข ใจเราสบายแล้วทำอะไร ๆ มันก็สบาย การงานมันก็สบาย ประเทศชาติมันก็สบาย นี่เรียกว่าดวงดี ดวงไม่ดีคือใจเราไม่ดี ใจเราทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อนนี้แหละดวงไม่ดี ทำอะไรมันก็ไม่ดี หาอะไรมันก็ไม่ดี ดูเอาตรงนี้ จะให้ใครดูให้ ดูเอาซิทุกคน ที่มานั่งอยู่ที่นี่ ทั้งพระทั้งเณร ทั้ง

อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ดวงจิตตรงนี้ อย่าไปพิจารณาอื่น แล้วอย่าเข้ารีตพวกเดียรถีย์ นิครนถ์ คนนอกศาสนาเหล่านั้น เข้าไปถืออย่างนั้นแล้วขาดจากพุทธศาสนา นี่แหละผู้จะปฏิบัติศาสนาต้องถ้อยจริง

แล้วอุบาสกอุบาสิกาให้รักษาศีลห้า อย่าไปฆ่าควายวัว อย่าเอาแต่ว่าศีลรับกับพระ ศีลอยู่กับพระ พระว่าศีลอยู่กับพระพุทธเจ้า แน่ะ ศาสนาก็อยู่กับพระพุทธเจ้า ไม่นึกว่าเป็นของของเรา เมื่อเราไม่นึกว่าเป็นของของเราแล้ว เราก็ทอดถอนใจของเรา ถ้าว่าของเรานี้เป็นของเราแล้ว เราก็เอาใจใส่ จะไปรับกับใครเล่า

ศีล นี่จะอธิบาย ตัวศีลห้าได้มาพร้อมตั้งแต่เราเกิดมา ขาทั้งสอง แขนทั้งสอง ศีรษะหนึ่ง นี่เป็นห้า อันนี้ตัวศีลห้า แล้วอย่าเอาห้าข้อนี้ไปทำโทษห้า โทษห้าคืออะไร ปาณาฯ นั่นก็โทษ อทินนาฯ นั่นก็โทษ กาเมฯ นั่นก็โทษ มุสาฯ นั่นก็โทษ สุราฯ นั่นก็โทษ แน่ะ เป็นโทษทั้งหมด ที่เรายุ่งยากทุกวันนี้ก็เพราะถ้าอย่างนี้ กลัวคนมาฆ่า กลัวขโมย กลัวคนประพฤติดีกในกาม กลัวคนมุสา น้อ โกงหลอกลวง กลัวคนมันเมา สุราสาโทกัญชายาเฟิ่น นี่แหละเป็นโทษ ถ้าเราละเว้นเหล่านี้แล้ว ท่านว่า สีเลนะ สุขะติง ยันติ มีความสุข สีเลนะ โภคะสัมปะทา มีโภคะสมบัตินี้แหละให้พากันเข้าใจ ให้ละเว้นโทษทั้งหลายห้าอย่างนี้ เมื่อเรารับหรือไม่รับ อยู่ไหน ๆ ก็เป็นศีล อยู่ในรถเป็นศีล อยู่ในป่าในดง ในบ้านในเมือง ถนนหนทาง ถ้าเราไม่ได้ทำโทษห้าอย่างนี้แล้ว มันก็เป็นศีล อันนี้เรามาว่ากะพระ มารับกะพระ ว่าไม่ได้รับกับพระแล้วไม่ใช่ศีล อันนั้นใช้ไม่ได้ เรารู้แล้ว รับกับพระว่า ปาณาติปาตา เวรมณี युงมากัด ตบปั๊บ อยู่วันยังค่ำ จะเป็นศีลอะไร มันเป็นศีลไม่ได้ซี่ ต่อไปให้รู้จักซี่ อทินนาทานา เห็นของเขาก็จโมยเสีย ว่าสันยังคำก็ไม่เป็นศีล เราพึงละเว้นห้าอย่างนี้แหละ ให้พากันรู้จัก

นี่ อธิบายทั้งนอกทั้งใน เอ้า น้อมเข้าไป เวลานี้ สิ่งเหล่านี้มาจากไหน ให้พากันงดเว้น ให้รู้จัก เอ้า ต่อนี้ไปให้ตั้งจิตดู ฟังดูเดี๋ยวนี้ โทษทั้งหลายอยู่ที่ไหน สุขอยู่ที่ไหน ทุกข์อยู่ที่ไหน ให้พากันพึงรู้พึงเข้าใจ ประเทศของเรามันยุ่งยากตรงไหน เหมือนกับเราทำถนนหนทางนะหละ มันขัดข้องตรงไหน เราก็แก้ไข อันนี้จิตใจของเรา มันข้องตรงไหน มันคาตรงไหน เราก็แก้ไข ไม่ใช่จะมานั่งหลับตา เจ็บบั่นเอวเสียเปล่า เรามานั่งดูของเรา เวลานี้เรามาอยู่ในชั้นใด ภูมิอันใด นี่ให้รู้จักจิตของเรา เป็นกุศลหรืออกุศลให้รู้จัก จิตของเราสงบหรือไม่สงบ จิตของเราดีหรือไม่ดี ให้รู้จักนี้แหละ กามาวะจะรัง กุสะ

ล้ง จิตตั้ง ให้รู้จักจิตของเรา อุปป็นนัง โหติ มันอุบัติขึ้นจากจนของตณนี้ เอ้า ต่อไปนี้ต่างคนต่าง โอปะนะยโก น้อมเข้ามาคุณะ นี่แหละ พิจารณาเพ่งดูหัวใจของเรา เราต้องอะไรอยู่ จิตของเราเป็นยังงิ จิตของเราดี มันเป็นยังงิ จิตของเราดี มันเป็นอย่างงี้ จิตมันสงบดี มีความสุข ความสบาย เย็นอกเย็นใจ ไม่ทุกข์ไม่ร้อน ไม่วุ่นไม่วาย พุทโธ ใจเบิกบานสบาย นี่แหละ จิตดี นำความสุขความเจริญให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า เรามานี้ก็ต้องการความสุขความสบาย ต้องการความสุขความเจริญ ถ้าจิตของเราเป็นอย่างงี้แล้วเราก้ สันติภูริโก รู้เอง เห็นเอง ถ้าจิตไม่ดีแล้ว เป็นยังงิ ก็จิตไม่สงบ จิตไม่ดี ทะเยอทะยานคินรนจิตไม่ดีแล้ว ทุกข์ยากเดือดร้อนวุ่นวายลำบากให้หนักให้หน่วง ให้่วงใให้เหงา ใให้มีดีใให้มี จิตอย่างนี้นำสัตว์ทั้งหลายให้ตกทุกข์ได้ยากในปัจจุบันและเบื้องหน้า เมื่อจิตเป็นเช่นนี้แล้ว ประเทศชาติของเราก้วุ่นวาย ไม่ใช่อื่นเป็น ไม่ใช่อื่นวุ่นวาย ดวงใจของเรานี้วุ่นวาย เอ้า วัดดูจะกว้างขวางอะไร สามิภรรยารักกัน บุตรบิดามารดาญาติพี่น้องรักกัน ถ้าจิตไม่ดีแล้วมันก้เกิดทะเลาะกัน ถ้าจิตดีแล้วมันไม่ทะเลาะกัน หรือว่าไง ลองเพ่งดูซี้จริงหรือไม่จริงละ ดูซี้ อยากร้าอยากรวยอยากสวยอยากงาม ทำไมมันไม่เป็น บางคนอยากรวย ทำไมมันไม่รวย ทำไมเงินเดือนมันไม่ขึ้น ทำไมยศมันไม่เลื่อน เพราะเหตุใด ดูซี้มันไม่ขึ้นเพราะจิตเราไม่ดี เราไม่ได้สร้างคุณงามความดีไว้สำหรับปัจจุบันและเบื้องหน้า จิตไม่ดีก็ทุกข์ยากลำบากอดอยาก จิตดวงนี้นำใให้เราได้ทุกข์ได้ยาก ทำอะไรมันไม่ขึ้น ทำอะไรมันไม่รวย มันรวยเป็นยังงิ จิตดีมีความสุขความสบาย จิตดวงนี้นำความสุขความเจริญให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า เอ้า ต่อนี้ไปจะไม่อธิบายแล้ว

เมื่ออธิบายอยู่ยังงี้ มันก็ไม่มีที่สิ้นสุด สรุปหัวข้อแล้วก็รวมลงที่กายและใจนี้ เอ้า เพ่งดูอธิบายดีชั่วทั้งภายนอกภายในใให้รู้แล้ว ต่อไปนี้ โอปนยโก จริง ๆ หรือไม่จริง ใให้พากันเพ่งดูมันข้อตรงไหน คាตรงไหน ไม่สู้ตรงไหน ใให้พากันเพ่งดูอยู่ตรงนั้น อย่าส่งไปหน้า มาหลัง ข้างซ้าย ข้างขวา ข้างบน ข้างล่าง ใให้ตั้งจำเพาะท่ามกลางอันที่รู้อยู่นั้น นี่แหละ มันเป็นอย่างงิเรากอยแก่ใจตรงนั้น เรากอยชำระตรงนั้น นี่จึงว่าเส็งดู ไม่ได้ดูอื่น ดูจิตของเรา ดูภพของเรา ดูที่พึ่งของเรา นี่แหละ ใให้ดูใให้รู้จัก ที่นั้งดีหรือไม่ดีต้องรู้จักตรงนี้ สันติภูริโก ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเองถ้าเราไม่รู้ คนอื่นจะบอกมันก้ไม่รู้ นี่ข้อปฏิบัติเป็นอย่างงี้ต่อไปได้ยินเสียงอะไรก็ตาม ใให้สัญญาไว้ว่า สิ่งนั้นไม่มีอันตรายแล้ว เราไม่ต้องเดือดร้อน ทำจิตของเรา จะไม่อธิบายต่อไป จะสงบละ ต่างคนต่างสงบ วางใให้สบาย เราอยากได้ความสุขความสบาย จะได้เป็นบุญวาสนาของเรา จะได้เป็นนิสัยของเรา มันพ้น

ทุกข์ เราทั้งหลายอยากพ้นทุกข์ ก็ทุกข์ มันพ้นทุกข์ ก็คือจิตของเราไม่ทุกข์ จิตเราไม่ทุกข์ มันก็พ้นทุกข์มันไม่ได้พ้นตรงฟ้าอากาศ คุณเอา มันยังทุกข์อยู่ มันก็ยังไมพ้นทุกข์ นี่แหละ เราทำบุญกุศล เรียกว่าปฏิบัติบูชา บูชาอย่างเลิศอย่างประเสริฐแท้เข้าถึงธรรม ถึงวินัย ถึง พระพุทธศาสนา ถึงชั้นศาสนา เมื่อทำยังงี้ ไม่ถึงยังงีเล่า ได้บอกแล้วในเบื้องต้น ท่าน บัญญัติลงทีนี้ ภัยกับใจเท่านั้นเฮ้า เฟ่งดู

ท่านมาทำบุญทำกุศลได้สองสามวันมานี้แล้ว เป็นยังงีจิตของเราทำมาระยะนี้ ต่อไปให้พากันรู้จักความสงบของประเทศชาติ และความสุขความเจริญของพวกเราในปัจจุบันและเบื้องหน้า และที่อยู่ของเราในปัจจุบันและเบื้องหน้า นี่แหละ พากันนั่งดู ดู แล้วเป็นอย่างไรละ ที่พึงของเรา ที่อยู่ของเรา ให้มันรู้จักไว้พุทโธเป็นที่พึงของเรา พุทโธ เป็นผู้เบิกบานสว่างไสวแล้ว มนุษย์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งนั้น ต่าง ต้องการความสุขความเจริญและความพ้นทุกข์ ที่เราท่านทั้งหลายมานี้ก็ต้องการ ความสุขนและความสบายนั่งดูแล้วมันสุขไหม มันสบายไหม นี่แหละให้พึงรู้ถึงเข้าใจ เมื่อจิตของเรามีความสุขแล้ว การงานของเราทั้งหลายมันก็สบายไปหมด ตลอด ประเทศชาติ เทวบุตรเทวดา พระอินทร์ พระพรหม ดินฟ้าอากาศก็ต้องรักษามนุษย์ทั้งหลายท่านได้บอกไว้แล้ว

ธัมโม หะเว รักขะติ ธัมมะจารัง สัตว์อาศัยซึ่งธรรม ธรรมอาศัยซึ่งสัตว์ ถ้าสัตว์ ปฏิบัติธรรมดี ธรรมก็นำความดีให้แก่พวกเราถ้าเราปฏิบัติดี ประพฤติดี ธรรมก็นำคุณงามความดีให้ นำความสุขความเจริญให้ ถ้าเราปฏิบัติไม่ดีทำไม่ดี ธรรมก็นำไม่ดีให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้านี่แหละ บุญกุศลที่เราได้ทำอย่างนี้ เรียก ปฏิบัติบูชา บูชาอย่างเลิศอย่างประเสริฐแท้ ต่อไปให้พากันนั่งทุกวัน เข้าวัดทุกวัน ประพฤติทุกวัน อธิบายให้ฟัง แล้ว มันขัดข้องตรงไหนไม่ดีตรงไหน ต้องแก้ไขตรงนั้นบางคนว่าใจไม่อยู่ มันไปไหน จึงว่าไม่อยู่แท้ที่จริงใจเราอยู่ตั้งแต่เกิดมา ที่ว่าใจไม่อยู่นั้น ต้องหลงจากอวิชชา มันหลง เราต้องนั่งดูความไม่อยู่นี้แหละมันไปก่อภพไหนละ ภาวะ ภาวะ สัมภะวันติ มันเที่ยวก่อ ภพน้อย ๆ ใหญ่ ๆ อยู่นั้น เราต้องนั่งดู ภพนั้นเป็นกุศลหรืออกุศลกุศลคือความสุขความ สบายออกสบายใจ ภพที่ไม่ดี ใจเราไม่ดี ทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อนนำไปสู่ทุกติในปัจจุบัน และเบื้องหน้า

เมื่อพวกท่านทั้งหลายได้สดับแล้ว ในโอวาทานุศาสน์อันเป็นธรรมะ คำสั่งสอนนี้
ที่นำมาเตือนใจโดยย่อพอเป็นข้อปฏิบัติระดับสติปัญญาบารมีของท่านทั้งหลาย เมื่อ
ท่านได้ยินได้ฟังแล้ว โยนิโสมนสิการ พวกท่านกำหนดจดจำไว้ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ
ฝึกหัดตนของตนให้เป็นไปในธรรมคำสั่งสอน สรุปหัวข้อใจความแล้วคือกายกับใจนี้
เป็นที่ตั้งแห่งพระพุทธศาสนา เป็นที่ตั้งแห่งมรรคผล เมื่อเข้าใจอย่างนี้แล้ว พวกท่าน
อุตสาหะพยายามกระทำให้เกิดให้มีให้เพิ่มขึ้นในตัวของเราซึ่งกุศลนี้แหละ ในผลที่สุดคือ
อปมาทธรรม คือความไม่ประมาท เมื่อเราท่านทั้งหลายไม่มีความประมาทแล้ว แต่
ต่อไปพวกท่านทั้งหลายจะประสบพบเห็นแต่ความสุขความเจริญ ดังใดแสดงมา เอวังก็มี
ด้วยประการฉะนี้

อะภิวาตะนะสีลิสสะ นิจจัง วุฑฒาปะจาโยโน จัตตาโร รัมมา วัฑฒันติ อายุ
วัณ โณ สุขัง พะลัง